

ZOV ŽIVA JEZIKA

(Put svile – svileni put – svilni put)

Predlažem Uredništvu »Hrvatskog slova« da naše književnike, publiciste, novinare, glumce lektore, spikere, govornike i druge ljude zabavljene hrvatskom jezičnom praksom, anketira oko pitanja toga nesretnog *svilenog puta*, što se povlači po novinama u posljednje vrijeme zaslugom uglednog jezikoslovca, akademika Stjepana Babića. Možda bi se tako došlo do istinskih jezičnih opažanja, umjesto skolastičkih propisivanja, uvrjeda, samoisticanja i nadutog dociranja. Jer riječ je o jednoj finesi našega jezika, a ne ni o čijoj taštini.

Kao prvi sudionik (samo po redu, ili, točnije, preko reda) u eventualnoj budućoj anketi, rekao bih prije svega, da je solidno znanje svakako preduvjet svakoj znanstvenoj raspravi, a da je, uza svako znanje, neophodan, svakako, i tzv. osjećaj za predmet. Razumije se da je »stari jezikoslovni mačak«, kako Stjepan Babić sebi tepa, stjecanjem teoretskog znanja, razvio i priličan jezični osjećaj, ali pitanje je, kolikoga udjela u tome ima ono što, prema biblijskoj priči, nazivamo talentom, ili naški – urođenim darom. Svakako, ima argumenata i mimo doktorata, mimo primjera koji potvrđuju ili ne potvrđuju... Pogotovu mislim da nije argument to što smo nešto »naučili u školi«, ili što je nešto bilo »dosadašnja praksa«. To, bez sumnje, jest značajno za ispitivanje razvoja jezične prakse, ali nije dokaz o »dobroj jezičnoj tradiciji«, a posebno nije nikakav znanstveno-teoretski argument. Ta »dosadašnja praksa« pokazala se u mnogim slučajevima, naročito posljednjih godina, nasreću, vrlo promjenjivom, ako se protivila duhu našega jezika, pa makar bila sankcionirana u (tuđinskim) školama.

»Dosadašnja praksa« na primjer Radio Sljemena, pa i televizije i drugih medija da govore uporno o »tisućama pučanstva«, iako je pučanstvo uvijek samo jedno, jer je zbirno, i ne bi valjalo govoriti o tisućama lišća, ili o tisućama grožđa, ljudstva, mnoštva, a ipak se govori i već je ušlo u »praksu«, premda je i glupo i barbarski spram zdravog jezičnog osjećaja (*i nikog nema da ih s fraze skine*). Dosadašnja praksa potvrdila je i *tačku i tačno* i mnoge slične oblike, pa ipak to ni gosp. Babić ne smatra dokazom.

Vrlo dobro znam da ima mnogo dokaza kako je izraz *svileni put* opravdan, a jezikoslovci koji su u posljednje vrijeme to elaborirali, još su me više učvrstili u uvjerenju da to tako *može* biti. Ipak, nitko me nije uvjerio da je to dobro i lijepo, jasna smisla i logički precizno. Ali o tome aspektu, uostalom, neki naši jezikoslovci rijetko i govore. Zato bih se uvijek radije opredijelio za alternativu s genitivom, koja se teoretski teže brani, koja je možda i »nepravilna«, ali koja ispravlja jezičnu nepreciznost u korist onoga što je glavna svrha govornog i pisanog izražavanja, a to je nedvosmislenost, nesumnjiva točnost i jasnoća, ukratko, izravna priopćivost, komunikativnost. Kada bih, dakle, morao birati samo između ta dva rješenja, prihvatio bih bez dvojbe – *put svile*.

Umjesto što likujemo nad nepovrjedivošću jezičnih dokaza i utvrđenih normi, umjesto što propisujemo kako se mora i kako se ne smije, možda bismo mogli katkad žaliti što naš jezik nije toliko savršen koliko bismo željeli i trebali. Poznat je francuski primjer *il mit sa main sur son épaule*,* rečenica koja ima ravno devet različitih ravnopravnih značenja. I to u jednom od najrazvijenijih svjetskih jezika! Tako čak i mora biti, jer zasad nema, makar i »nepravilne«, a jasnije alternative, pa mora ostati kako

---

* On stavi svoju ruku na njegovo rame. / On stavi svoju ruku na njezino rame. / On stavi svoju ruku na svoje rame. / On stavi njegovu ruku na njegovo rame. / On stavi njegovu ruku na njezino rame. / On stavi njegovu ruku na svoje rame. / On stavi njezinu ruku na njegovo rame. / On stavi njezinu ruku na njezino rame. / On stavi njezinu ruku na svoje rame.

jest, i preostaje nam samo utjecati se surječju. I nije poznato da je ikada itko ustvrdio kako je dobro što je tome tako. Svi su jezici nesavršeni, pa nikakvo čudo što je i naš.

Ali, upravo u ovom slučaju čini mi se ipak da imamo malo više sreće, jer postoji mogućnost da kažemo SVILNI PUT, kao što kažemo drvni put, drvni prijevoz, drvna industrija, drvni proizvod. Bilo bi bliže pravome smislu reći *drvena građa*, negoli *svileni put*. Jer ta građa i jest od drva, a put od kamena, zemlje i pijeska, od svega pomalo, ali od svile nimalo. Pa ipak govorimo *drvena građa*, kad nam već to jezik omogućuje (gotovo bih rekao: slučajno). Pretpostavljam da je takvih sretnih »slučajnosti«, nažalost, razmjerno malo, ali sa svilom je, srećom, kao i s drvom, pa možemo lijepo reći: *kroz šumu vodi drvni put, a kroz pustinju svilni*.

Kroz šumu znanstvenih dokaza i kroz pustinju duha katkad bi se morao probiti i zov živa jezika, barem kao nezakonit i divlji uljez.

(1996)